

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1920 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om införande i 1 kap. 1 § rättegångsbalken av bestämmelse att i kommun, där kommunalfullmäktige finnas, dessa må förrätta nämndemansval.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman, Klefbeck, Rogberg*, greve Spens, Reuterskiöld, J. P. Johansson*, Berglund*, Lindqvist i Kosta, Lindley, Hederstierna, Engberg, Leo, Svensson i Betingetorp och Johanson i Gäre*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till första lagutskottet hänvisad motion, nr 254, har herr *Johansson* i Olstorp hemställt, att riksdagen ville besluta om sådant tillägg till 1 kap. 1 § rättegångsbalken, att i kommuner, där kommunalfullmäktige finnas, dessa må förrätta nämndemansval.

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anfört, att, sedan kommunalfullmäktige numera finnas i ett stort antal kommuner, ovisshet synes råda, om vilken beslutande myndighet rätteligen bör förrätta nämndemansval, och att det för undanrödjande av denna ovisshet vore tillräckligt, att i nämnda lagrum infördes ett tillägg om, att även kommunalfullmäktige ägde välja nämndeman.

1734 års lag innehöll ursprungligen ej några bestämmelser om huru nämndemän skulle utses. Först genom förordningen den 18 december 1823

Utskottet.

och sedermera genom förordningen den 19 juli 1872 lämnades närmare föreskrifter i förevarande avseende. Enligt den lydelse, 1 kap. 1 § rättegångsbalken erhöll genom sistnämnda förordning, skulle vid inträffande ledighet i nämnden val hållas å kommunalstämma i den valkrets, för vilken ledigheten inträffat. Om flera socknar eller socknedelar voro förenade till gemensam valkrets, skulle häradsrätten bestämma, å vilken sockens kommunalstämma valet skulle förrättas.

Nu nämnda regler äro fortfarande gällande för val av nämndemän å landet. Vad städer utan egen jurisdiktion beträffar, så hava stadgandena i 1872 års förordning, ehuru enligt ordalydelsen endast gällande landskommuner, ansetts äga analog tillämpning även på städer under landsrätt. I dessa hava sålunda nämndemansvalen förrättats å allmän rådstuga. I proposition till 1917 års riksdag föreslog emellertid Kungl. Maj:t, att nämndemansvalen i dylika städer skulle förrättas av stadsfullmäktige. På förslag av lagutskottet, som anslöt sig till ett motionsvis framställt yrkande om att dessa val allt fortfarande skulle, på sätt dittills skett, förrättas av allmän rådstuga, förklarade sig dock riksdagen icke kunna godkänna det i propositionen framlagda förslaget utan gav paragrafen den lydelse, den nu har.

Beträffande städerna har riksdagen sålunda redan klart och tydligt uttalat, att allmänna rådstugans rätt att utse nämndemän icke bör överflyttas på stadsfullmäktige.

Enligt utskottets mening torde ej heller beträffande landskommunerna någon tvekan behöva råda om huru dylika val där skola förrättas. I 1 kap. 1 § rättegångsbalken, sådant detta lagrum nu lyder enligt lagen den 7 maj 1917, stadgas: »Val förrättas på landet å kommunalstämma», och denna bestämmelse motsvaras av en erinran i tredje stycket av 17 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet, där det heter: »om kommunalstämma för val av landstingsmän ävensom om val av nämndemän är särskilt stadgat».

I dessa bestämmelser har någon ändring ej gjorts i anledning av den ökade användning, som kommunalfullmäktigeinstitutionen erhållit genom lagen den 23 december 1918.

Att val av nämndeman alltjämnt skall vara en kommunalstämmans angelägenhet, framhölls också av konstitutionsutskottet vid 1919 års lagtima riksdag i anledning av en då väckt motion om att i förordningen om kommunalstyrelse på landet uttryckligen skulle utsägas, att behandlingen av alla de ärenden eller verkställande av de val, som enligt särskilda förordningar ålåge kommunalstämma, skulle behandlas av kommunalfullmäktige, där sådana vore införda. I sitt utlåtande nr 16 anförde nämligen konsti-

tutionsutskottet, att kommunalstämmas rätt bland annat i fråga om nämndemansval icke kunde utövas av kommunalfullmäktige.

Såsom redan nämnts, kunna flera socknar vara förenade till gemensam valkrets för utseende av nämndeman. Därest inom en dylik valkrets en av socknarna hava kommunalfullmäktige, under det den eller de andra fortfarande utöva sin beslutanderätt å kommunalstämma, skulle ett överflyttande på fullmäktige av kommunalstämmas rätt beträffande nämndemansval medföra den egendomliga konsekvensen, att en del av väljarna vid valet komme att utgöras av kommunalfullmäktige, under det att andra delen komme att utgöras av direkt å kommunalstämma röstande. Att ett dylikt förhållande ej kan vara överensstämmande med de av ålder gällande bestämmelserna om lika rösträtt vid nämndemansval är uppenbart.

En lagändring i av motionären föreslagen riktning synes redan av denna anledning icke kunna tillstyrkas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 mars 1920.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.